

NOG IETS OVER DEN VOORHISTORISCHEN MENSCH IN AMERIKA.

DOOR

Dr. H. HARTOGH HEYS VAN ZOUTEVEEN.

In een vorig artikel over dit onderwerp (zie Album der Natuur, 1870, bldz. 225) zeide ik, van de oude ruïnen van Mexico, Peru en Centraal-Amerika sprekende, dat de volken der streken, tijdens de ontdekking door de Spanjaarden, te midden der puinhoopen van een roemrijker en meer beschaafd verleden leefden, en dat, ten minste wat Mexico aangaat, de meening, als zou geen der gedenktekenen en bouwvallen, welke men in die streken aantreft, ouder zijn dan de middeleeuwen, tegenwoordig niet houdbaar meer is. Is deze meening dan voor Peru houdbaar? Ik geloof, dat zij minst genomen zeer onwaarschijnlijk is. Wel is waar zouden, volgens eene zeer verspreide legende, de grondslagen der Peruaansche beschaving en van de monarchie der Inca's gelegd zijn door Manco Capac en zijne vrouw Mama Oello Huaca, door de Peruanen voor kinderen der zon gehouden, die eerst in het begin der 12de eeuw geleefd zouden hebben en de stamouders van de dynastie der Inca's geweest zouden zijn; maar PRESCOTT doet in zijne *History of the conquest of Peru* (Deel I, bldz. 5, 6, 7) terecht opmerken, dat dit slechts een der vele bij de Peruanen verspreide legenden was, waarschijnlijk niet eens de meest algemeen geloofde; dat de regeering der dertien Inca's, die volgens de Peruanen van den tijd van Manco Capac af tot aan de Spaansche verovering over hun land geheerscht zouden hebben, naar alle waarschijn-

lijkheid te zamen niet meer dan twee en een halve eeuw beslaan, en ons dus geenszins tot den tijd, waarop Manco Capac geleefd zou hebben terugvoeren; en dat de oorsprong van het Peruaansche rijk en de Peruaansche beschaving derhalve in het duister gehuld ligt. Het is geenszins te verwonderen, dat de historische herinneringen der Peruanen niet verder dan 250 jaren teruggingen; het is zelfs eerder verwonderlijk dat zij nog zoover reikten; want dit volk was volkomen onbekend met elk middel om zijne gedachten door letters of hieroglyphische teekens uit te drukken, en hunne *quipo's* vergoeden dit gemis slechts in geringe mate ¹.

Bij het ontbreken van elk bepaald historisch gegeven nu moeten wij licht vragen aan andere bronnen. En dan is de vraag: is het waarschijnlijk, dat eene beschaving, die zoo groote bouwwerken, wegen, die bij die der Romeinen niet achterstaan ², kanalen, bruggen, uit reusachtige steenblokken hoogst kunstig gebouwde tempels, paleizen en bad-inrichtingen ³, tot stand bracht, niet ouder zou geweest zijn dan vierhonderd jaren, toen de Spanjaarden in Peru landden? Is het waarschijnlijk, dat in vierhonderd jaren het Peruaansche volk zich van den toestand van volkomen wildheid zou hebben verheven tot een volk, over welks vorderingen in den landbouw, over welks veeteelt, over welks eigenaardige doch hoogst verstandige staatsinrichting de veroveraars zelve verbaasd stonden ⁴; dat met goed gevolg mijnen ont-

¹ De Peruaansche Quipo's waren koorden van ongeveer 0,6 Meter lang, samengesteld uit verschillend gekleurde, stijf ineengevlochten draden, waaraan eene menigte kleinere draden franjevormig afhingen, die op verschillende wijzen geknoopt waren. De kleuren gaven voorwerpen (b. v. wit, zilver; geel, goud) of afgetrokken denkbeelden (b. v. wit, vrede; rood, oorlog), de knopen cijfers aan.

² Een dier wegen liep van Quito naar Cuzco en van daar naar de kust van Chili. Quito en Cuzco zijn in rechte lijn (zonder de krommingen van den weg in rekening te brengen) 225 geographische mijlen van elkander verwijderd! "Cette chaussée", zegt Humboldt (*Vues des Cordillères*, p. 294), "bordée de grandes pierres de taille, peut être comparée aux plus belles routes des Romains, que j'ai vus en Italie, en France, en Espagne".... "Le grand chemin de l'Inca, un des ouvrages les plus utiles et en même temps des plus gigantesques, que les hommes aient exécuté."

³ "Simplicité, symmétrie et solidité, voilà trois caractères par lesquels se distinguent avantageusement tous les édifices Péruviens" (HUMBOLDT, *Vues des Cordillères*, p. 115).

⁴ "The most enlightened of the Spaniards, who first visited Peru, struck with the general appearance of plenty and prosperity, and with the astonishing order with which every thing throughout the country was regulated, are loud in their expressions of admiration. No better government, in their opinion, could have been devised for the people" (PRESCOTT, *History of the conquest of Peru*, I, p. 113).

gon, goud en zilver op de sierlijkste wijze wist te bewerken en een postwezen bezat, toen dit in Europa om zoo te zeggen nog geheel ontbrak ¹. Het antwoord op deze vraag zal wel moeten luiden, dat zulks zeer onwaarschijnlijk is, dat zulk eene beschaving veel dieper in het verleden geworteld moest zijn. In overeenstemming hiermede is, dat aan de oevers van het meer Titicaca, de plaats waar volgens de legende Manco Capac het eerst verschenen was, uitgebreide ruïnen gevonden worden, die volgens het getuigenis der Peruanen zelve tot ouder tijden opklimmen dan die der Inca's, en wier bouwstijl desniettemin volkomen met dien der latere Peruaansche gebouwen overeenstemt. Van de boorden van dat meer zouden volgens eene legende die o. i. waarschijnlijker is dan die van Manco Capac, in overoude tijden, blanke en gebaarde mannen ² gekomen zijn, die de inboorlingen van Peru aan zich onderwierpen en ze hunne beschaving mededeelden.

Op zeer vele plaatsen van Zuid-Amerika vindt men in de rotsen uitgehouwen bas-reliefs, die tot de oudste tijden opklimmen en waaronder beelden van zon en maan, de door de Peruanen vereerde hemellichten, voorkomen. Van dergelijke bas-reliefs maakt o. a. Humboldt gewag in zijne "Ansichten der Natur" en de uitdrukkingen, die hij daarbij bezigt, schijnen ons belangrijk genoeg om ze woordelijk aan te halen, daar zij eene merkwaardige bijdrage leveren tot de vraag, in hoeverre HUMBOLDT geloofde, dat de mensch reeds in het *vorige* geologische tijdvak, het *diluvium*, in Amerika geleefd heeft. HUMBOLDT zegt (*Ansichte der Natur, Band I, dritte Auflage, Seite 270*):

"Zoover de wateren reiken, bemerkt men aan den rotsoever een loodkleurig, mangaan- en wellicht ook koolstofhoudend overtreksel, dat nauwlijks een tiende lijn diep in het inwendige van het gesteente

¹ „It is remarkable that this important institution (the posts) should have been known to both the Mexicans and the Peruvians without any correspondence with one another, and that it should have been found among two barbarian nations of the new world, long before it was introduced among the civilised nations of Europe".... "And while the capitals of christendom, but a few hundred miles apart, remained as far asunder, as if seas had rolled between them, the great capitals Cuzco and Quito were placed by the high roads of the Incas in immediate correspondence" (PRESCOTT, *History of the conquest of Peru*, I p. 45, 46).

² Vreemd is het dat deze mannen "blank en gebaard" genoemd worden. Dit herinnert aan de Mexicaansche legende van Quetzalcohuatl. Zie mijn stukje: Over de oude betrekkingen tusschen Amerika en de oude wereld, Album der Natuur, 1870, bldz. 65.

indringt. Deze zwarte kleur en de holten die wij boven vermeldden, duiden den voormaligen waterstand van den Orinoco aan."

"In de rots Keri, in de eilanden der watervallen, in de uit gneiss bestaande heuvelketen Cumadaminari, die boven het eiland Tomo uitloopt, aan den mond van den Jaß eindelijk, ziet men die zwarte holten op eene hoogte van 150 tot 180 voet boven den tegenwoordigen waterspiegel. Hun bestaan bewijst (wat overigens ook in Europa bij alle rivierbeddingen op te merken is), dat de stroomen, waarvan de grootte thans onze verbazing opwekt, slechts zwakke overblijfselen van den ontzettenden overvloed van water van den voortijd zijn.¹

"Zelfs aan de ruwe inboorlingen van Guyana zijn deze eenvoudige opmerkingen niet ontgaan. Overal maakten ons de Indianen op de sporen van den voormaligen waterstand opmerkzaam. Ja, in eene grasvlakte bij Uruana ligt eene geïsoleerde granietrots, waarin (volgens het verhaal van geloofwaardige mannen) op 80 voet hoogte, beelden van de zon, de maan en van menigvuldige dieren, vooral van krokodillen en boaslangen bijna in rijen zijn uitgehouwen. Zonder steiger kan tegenwoordig niemand tegen dien loodrechten wand opklimmen, die het nauwkeurigst onderzoek van toekomstige reizigers verdient. Volkomen dezelfde wonderbare plaatsing vertoonen de hieroglyphen, die in de gebergten van Uruana en Encaramada gebeeldhouwd zijn."

"Vraagt men aan de inboorlingen, hoe men die hieroglyphen op die plaats in kon beitelten, dan antwoorden zij: dat dit in den tijd der hooge wateren gebeurd is, daar hunne vaders destijds met hunne kano's op die hoogte voeren. *Die waterstand was dus gelijktijdig met die ruwe gedenkteekenen van menschelijke kunstlijt. Hij wijst op eene voormalige zeer verschillende verdeling van land en water, op een voormaligen toestand der aardoppervlakte*, die echter niet met dien verwisseld moet worden, waarin de eerste plantentooi van onze planeet², de reusachtige lichamen van uitgestorven landdieren en de zeemonsters van een chaotische voorwereld³ in de verhardende aardkorst hun graf vonden."

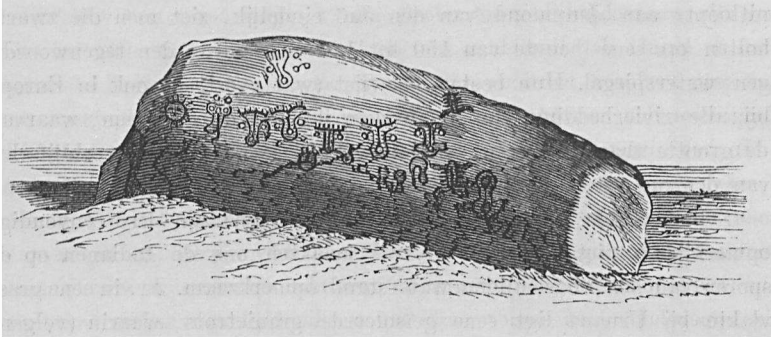
Merkwaardig voor het vraagstuk van het overoud bestaan van den mensch in Amerika zijn ook de figuren, die in de zoogenaamde *Piedra Pintal* (beschilderden steen) te Caldera, op weinige uren afstands van

¹ Deze hoogere waterstand is kenmerkend voor het *diluvium*.

² De primaire vormingen.

³ De secundaire en tertiaire vormingen.

de stad David, in Veraguas (eene provincie van de republiek Nieuw-Granada) ingebeiteld zijn. Deze steen, dien SEEMANN in zijne *Reise um die Welt* (1ster Band, zweite Auflage, p. 325) vermeldt, en waarvan wij hieronder eene afbeelding geven, is een granietrots van 5 meter

hoog, meet 16 à 17 meter in omtrek en is van boven plat. Overal, vooral aan de oostzijde, is zij met figuren bedekt. Een daarvan stelt eene stralende zon voor, daarop volgt eene rij van verschillende koppen, scorpioenen en fantastische figuren. Het bovenvlak en de andere zijden hebben teekens van ovalen en ronden vorm, die door lijnen doorsneden worden. Men schrijft dit gedenkteeken gewoonlijk aan de Dorachos toe, een half beschaafd volk, dat weleer het westen van Veraguas bewoonde en dat ons graven, monumenten en zuilen van verschillende grootte, met wonderlijke figuren bedekt of afbeeldingen van natuurlijke voorwerpen heeft achtergelaten; over het doel van de *Piedra pintal* zwijgt echter elke schriftelijke en mondelinge overlevering. De figuren op de zuilen der Dorachos verschillen in vorm geheel van die op de *Piedra Pintal*; zij zijn ook veel kleiner en in relief. De figuren op de *Piedra Pintal* daarentegen zijn in den steen gebeiteld en ongeveer twee en een halven centimeter diep. Ongetwijfeld waren zij oorspronkelijk alle van dezelfde diepte, doch thans zijn zij aan de eene zijde door de verweering van het graniet bijna geheel uitgewischt. Volgens SEEMANN moet een ontzaglijk lange tijd verlopen zijn, eer het graniet zoo verweeren kon, en hij houdt het er daarom voor, dat aan deze hieroglyphen een hoogere ouderdom toegekend moet worden, dan aan eenig ander gedenkteeken van Amerika. Ik kan echter niet nalaten hier op te merken, dat het warme en in den regentijd zeer vochtige klimaat van dat deel van Nieuw-Granada mij bijzonder gunstig schijnt voor eene snelle verweering, en dat ik in de hooge veenen in Drenthe rol-

steen en van graniet ter dikte van meer dan vier centimeter heb aangetroffen, die geheel verweerd waren, zoodat zij van buiten op een kalkklomp geleken en men slechts geheel in het midden nog eenigszins kon bemerken, dat het graniet geweest was. De hooge veenen in Drentho nu zijn waarschijnlijk grootendeels jonger, bijna zeker niet veel ouder, dan de komst der Romeinen hier te lande. Hierbij mag echter niet uit het oog verloren worden, dat de verweering van dat graniet wellicht lang voor den aanvang van de vorming der hooge veenen begonnen was.

In het uitnemende werk van JOHN S. HITTEL, *The Resources of California, third edition, San Francisco and New-York, 1867*, bldz. 70, vindt men de volgende bewijzen van het overoud bestaan van den mensch in Californië aangevoerd ¹. In October, 1854, werden te Rattlesnake Bar twee menschelijke geraamten gevonden op veertien voet beneden de oppervlakte, en onder oude lagen, die blijkbaar sedert haar vorming onaangeroerd waren blijven liggen; in October 1855 werden nabij Diamond Springs, El Dorado County, twee steenen mortieren, gelijk de Indianen ze gebruiken om eikels en graszaden fijn te malen, op honderd voet beneden de oppervlakte gevonden; in April 1859 vond men te Tehachepe, los Angeles County, een menschelijk geraamte op zestien voet diepte; in Mei 1859 vond men te Buckeye Hill, Nevada County, een Indiaansche pijlpunt op tachtig voet diepte, en omstreeks denzelfden tijd een andere pijlpunt op drie voet diepte nabij Freeman's Crossing in sedert zijn vorming onaangeroerd alluvium (vergelijk *Album der Natuur*, 1870, bldz. 241 en 301, noot).

Eindelijk moet ik hier nog het volgende vermelden, dat wordt medegedeeld door Dr. FONCK in eene den 2den April 1870 in de Berlijnsche anthropologische vereeniging gehouden voordracht: *Die Indier des südlichen Chile von sonst und jetzt* (*Zeitschrift für Ethnologie, Organ der Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte*, 1870, bldz. 288). De drie Duitsche mijlen breede landengte, die het meer Llanquihue van de zeekust bij Puerto Monti scheidt, bestaat uit trapvormig boven elkander liggende vlakten tot op één Duitsche mijl afstand van het meer, waar een onregelmatige heuvelketen ligt, die tot in de nabijheid van het meer voortloopt en dan eveneens terrasgewijze daarnaar afdaalt; aan beide zijden dezer heuvels zet zich

¹ Hij voegt er bij: "These are a few only of the fossil evidences that California has been inhabited by men many thousands of years."

de vlakte tot in de nabijheid van het meer voort, zonder het echter te bereiken. Op deze vlakte groeien Alerce-boomen, die meer dan 1000 jaren oud zijn, terwijl de heuvelrij eveneens met zeer dikke boomen begroeid is. Dr. Fonck heeft zich die heuvelrij dikwijls als de moraine van eenen voormaligen, uit de Cordilleras voortkomenden reusachtigen gletscher voorgesteld. Ongeveer in het midden daarvan en bijna op het hoogste gedeelte groef een kolonist een waterput en stiet daarbij op eene diepte van 22 varas — ongeveer 19 meter — op een *pot van gebakken aardewerk*. De onderste helft van dien pot zit op dit oogenblik nog in den wand van den put.

Volgens Dr. Fonck is het niet aan te nemen, dat die pot door menschenhanden op zoo groote diepte begraven geworden was en zijn daarvan dan ook geen sporen merkbaar. Men kan dus volgens hem moeielijk iets anders aannemen, dan dat die pot door het water medegevoerd is en het lot der rolsteen en gedeeld heeft, waardoor hij omgeven is. Hij zou derhalve tot een ongelooflijk hoogen ouderdom opklimmen en tot de oudste voortbrengselen van menschelijke nijverheid behooren, die men tot dusverre kent.